

toekomst te verzekeren.' Woordelijk werd dat in de toespraak herhaald. 'Wij willen beschermers en bevorderaars zijn', heette het daar verder, 'dit alles echter in de zin van de hogere taak die wij Europeanen hebben.' Hij hoopte, 'dat de Nederlanders moedige en vastberaden personen (zouden) vinden' die zich van die 'hogere taak' rekenschap zouden willen geven (anders gezegd: nieuwe politieke leiders). Hij sprak van 'een blijvende vrede en zedelijke ordening . . . voor allen die van goede wil zijn' – maar daar konden dan moeilijk diegenen onder begrepen worden die een manifestatie waren van 'de ontbinding des bloeds in een volk'; die laatste formulering preludeerde op antisemietische maatregelen.

Daar stonden andere passages naast die uitermate geruststellend leken en bepaald ook zo bedoeld waren. 'Onze harten', zei Seyss-Inquart, 'zijn niet van vijandschap vervuld . . . Er is niets wat ons zou kunnen verhinderen, elkander met achting te bejegenen . . . Wij komen niet hier om een volkskarakter in het nauw te brengen en te vernielen en om aan een land de vrijheid te ontnemen . . . Wij willen dit land en zijn bevolking noch imperialistisch in het nauw drijven noch aan dit land en zijn volk onze politieke overtuiging opdringen.' Die laatste zin werd dan wel beperkt door de toevoeging: 'Wij willen ons in ons optreden alleen laten leiden door de noodzakelijkheid van de huidige bijzondere toestand', maar die toevoeging was vaag geformuleerd en dit, gekoppeld aan het feit dat Seyss-Inquart bekend maakte dat het geldende recht van kracht zou blijven, dat de Nederlandse autoriteiten bij het bestuur betrokken zouden worden, dat de onafhankelijkheid van de rechtspraak gegarandeerd werd en dat hij zijn best zou doen voor de handhaving van de levensstandaard, bewerkstelligde dat velen, misschien wel zeer velen, van zijn eerste uitlatingen met een gevoel van opluchting kennis namen. Men had gevreesd dat de nationaal-socialist Seyss-Inquart prompt en met dwang een diep-ingrijpende nationaal-socialistische gelijkschakeling zou opleggen – hij had, leek het, het tegendeel gedaan. Vooral aan de woorden 'Wij willen dit land en zijn bevolking noch imperialistisch in het nauw drijven noch aan dit land en zijn volk onze politieke overtuiging opdringen', klampte men zich vast.

Velen, misschien wel zeer velen, leek het in die dagen waarin België juist gecapituleerd had en de Engelsen zich overhaast uit Duinkerken terugtrokken, onmogelijk dat men er ooit in zou slagen, de Duitse suprematie in West-Europa te breken. Die velen leek het onvermijdelijk dat men zich op de een of andere wijze in dat 'nieuwe Europa' schikte en het scheen hun dat Seyss-Inquart daar een weg voor geopend had die (als hij zich althans aan zijn toezeggingen hield!) niet onverenigbaar was met de nationale waardigheid en de nationale belangen.